

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY TUŁOWICE NA LATA 2017-2020

Wymóg prowadzenia kontroli realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Tułowice wynika wprost z art. 87 ust. 5 i 6 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z tym dokumentem Burmistrz Tułowic ma obowiązek sporządzić sprawozdanie z realizacji programu po dwóch i po czterech latach oraz przedstawić go radzie gminy. Sprawozdanie to przedstawia się także wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków. Celem tych działań jest monitorowanie procesu wdrażania *Programu* co umożliwi ocenę skutków dla dziedzictwa realizowanych zadań.

Główne cele polityki gminnej związanej z ochroną zabytków w latach 2017 – 2020 polegały na :

- planowaniu i konsekwentnym realizowaniu działań samorządowych w zakresie ochrony zabytków;
- racjonalnym wykorzystaniu gminnych funduszy na prace ratownicze, konserwatorskie i dokumentacyjne;
- uznaniu znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju gminy;
- powiązaniu zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju gospodarczego oraz polityką przestrzenną gminy;
- integracji ochrony dziedzictwa kulturowego (krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego), przyrodniczego i krajobrazu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
- wspieraniu projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych;
- powstrzymaniu degradacji zagrożonych obiektów zabytkowych i obszarów oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania;
- wspieraniu starań właścicieli zabytkowych obiektów sakralnych o ich właściwe zabezpieczenie;
- popularyzacji dziedzictwa kulturowego gminy.

W ramach planowanych działań na lata 2017 – 2020 zrealizowano między innymi:

Przygotowanie projektów rewitalizacji obszarów i obiektów zabytkowych w celu pozyskania środków z funduszy strukturalnych UE:

- Projekt „Poprawa efektywności energetycznej w budynku użyteczności publicznej, dawnego dworca PKP w Tułowicach z przeznaczeniem na utworzenie Muzeum Ceramiki Tułowickiej z zapleczem biurowym oraz wykonanie remontu pozostałej części budynku. Dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020. Całkowity koszt inwestycji 1 122 968, 99 zł. Kwota dofinansowania wynosi 355 442,27 zł.
- Przygotowano wnioski i pozyskano fundusze na projekt: Ceramika tułowicka po „KOLEI” – dofinansowanie ze środków programu LEADER będących w gestii Partnerstwa Borów Niemodlińskich. W ramach zadania zakupione zostanie wyposażenie do powstającego Muzeum Ceramiki Tułowickiej na dworcu PKP w Tułowicach, wydane zostanie książka o historii tułowickiej ceramiki, zorganizowane zostaną warsztaty z recyklingu ceramiki natomiast pracownik konserwatorskim zostanie poddany notes projektanta fabryki

porcelany rodziny Schlegelmilchów z około 1900 roku. Całkowity koszt zadania to 175 436,59 zł. Kwota dofinansowania to 107 545,00 zł.

- Projekt renowacji parku przypałacowego w Tułowicach realizowany przez Starostę Opolskiego. Całkowity koszt rewaloryzacji wszystkich etapów to 2 miliony 700 tysięcy złotych. Przygotowana w okresie realizacji programu dokumentacja umożliwi rozpoczęcie w roku 2021 prac obejmujących rekonstrukcję i odtworzenie ciągów komunikacyjnych w parku, budowę ogrodzenia oraz przywrócenie dawnego wyglądu bramy wjazdowej wraz z odtworzeniem figur jeleni.

Jednocześnie w ramach możliwości finansowania prac w obiektach zabytkowych gmina posiada uchwałę umożliwiającą udzielanie dotacji na prace remontowe i konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. W okresie trwania programu dotacje na podstawie tej uchwały nie były udzielane.

Program zawierał propozycje wpisania do rejestru zabytków następujących budowli:

- kościół poewangelicki pw. Zmartwychwstania Pańskiego w Tułowicach;
- kościół pw. św. Rocha w Tułowicach
- kościół pw. św. Józefa Oblubieńca NMP w Szydłowie;
- kościół pw. Matki Bożej Różańcowej w Goszczowicach;
- kuźnia w Tułowicach z pocz. XIX w.;
- gospoda z 1856 r. w Szydłowie.

Żaden z budynków nie został objęty wpisem do rejestru zabytków (właściciele zabytków nie złożyli stosownych wniosków do wojewódzkiego konserwatora zabytków).

Jednocześnie program wskazywał obiekty proponowane do ujęcia w Gminnej Ewidencji Zabytków:

- cmentarz katolicki z 1900 r. w Goszczowicach – przeanalizowano stan zachowania i wartości zabytkowe cmentarza, ze względu na to, iż nie zachował on historycznego rozplanowania, nie ma drzewostanu ani nagrobków historycznych (poza jednym z lat 40-tych XX wieku), nie posiada wartości zabytkowych wystąpiono do OWKZ o wyłączenie z ewidencji.
- kapliczka z 1 poł. XIX w. prostokątna, sklepiona żeglasto w Szydłowie – kapliczka jest tzw. zabytkiem ruchomym i nie ma obowiązku włączania jej do GEZ.

Gmina w okresie sprawozdawczym podejmowała i wspierała działania na rzecz popularyzacji gminy jako miejsca przyjaznego mieszkańcom i turystom. Informacje o dziedzictwie kulturowym prezentowane są w tematycznych folderach oraz na stronie internetowej.

W gminie organizowane są cykliczne imprezy kulturalno-rekreacyjne i sportowe o randze lokalnej (dożynki gminne) i regionalnej. Do stałych wydarzeń należy zaliczyć:

- Święto Opolskiej Pisanki
- Konkurs Palm Wielkanocnych
- Dożynki gminno – parafialne
- Wystawa Twórców Amatorów ART – MIKST

W ramach promocji wartości materialnych oraz niematerialnych dziedzictwa kulturowego, a zwłaszcza zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości szczególna uwaga zwrócona jest na lokalne obrzędy i zwyczaje przekazywane z pokolenia na pokolenie. Utrwaleniem i kultywowaniem obrzędów i zwyczajów sprzyjają: Tułowicki Ośrodek Kultury, szkoła i świetlice wiejskie. Jedną z takich kultywowanych tradycji wielkopostnych jest zwyczaj przygotowywania palm wielkanocnych, w ramach tych działań od wielu lat organizowany jest Konkurs Palm Wielkanocnych. Ośrodek kultury przypomina również śląskie zwyczaje i organizuje np. Babski Comber, który na Śląsku Opolskim jest popularnym zwyczajem okresu końca karnawału.

Od roku 2005 r. Tułowicki Ośrodek Kultury organizuje konkurs pod hasłem "Święto Opolskiej Pisanki". Wydarzenie to jest systematycznie kontynuowane. Króluje metoda batiku, ale i jaja zdobione innymi technikami. Zazwyczaj odbywają się konkursy dla dzieci i młodzieży – Opolska Pisanka oraz dla dorosłych, dwie kategorie: Opolska Pisanka (metoda batiku) i Ozdobne Jajo (dowolna technika). Pisanie pisanek techniką batikową na Śląsku Opolskim zostało w roku 2020 wpisane na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Tułowicki Ośrodek Kultury organizuje także wydarzenia w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa odbywających się cyklicznie we wrześniu w całej Europie. W Tułowicach odbywają się regionalne konkursy np.: Opolski Konkurs Sygnalistów Myśliwskich. Również tradycje związane z rolnictwem utrwalane są poprzez corocznie organizowane dożynki.

Wymieniając wartości niematerialne dziedzictwa kulturowego należy wspomnieć o Krzyżu Przesiedleńców. Krzyż został postawiony 15 października 1946 roku w sołectwie Skarbiszowice przez polskich przesiedleńców po zakończeniu II Wojny Światowej. Od tej chwili, cyklicznie co roku 15 października odbywa się „Prażnik” (Dzień Przesiedleńców) są to min. uroczystości religijne pod Krzyżem.

Aktywne są społeczności lokalne, spośród których wyróżnia się sołectwo Skarbiszowice, które opiekuje się Izbą Regionalną w budynku świetlicy wiejskiej oraz realizuje projekty mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz poprawę estetyki wsi. Aktywność mieszkańców zaowocowała przyznaniem przez Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego III miejsca w konkursie „Piękna Wieś Opolska” w kategorii *Najpiękniejsza Wieś* w 2019 roku.

Warto podkreślić, iż w 2019 roku została wydana książka „Opowieści z lasu. Legendy, baśnie inne historie z okolic Borów Niemodlińskich”, która zawiera opowiadania o charakterze historycznym i wierzeniowym, związane także z obszarem gminy Tułowice, ważne dla lokalnych społeczności, między innymi zawiera legendy dotyczące powstawania nazw miejscowości i ich herbów, okoliczności budowy kościołów, kapliczek czy krzyży wotywnych; obiekty z terenu gminy przedstawiają między innymi teksty: *Głaz koronny w lesie pod Szydłowem*, *Barwne krzyże w tułowickich lasach*.

W okresie trwania programu zostały wykonane następujące działania dotyczące obiektów zabytkowych będących własnością gminy Tułowice:

- rewitalizacja budynku poczty, który postawiono w 1885 roku jako budynek Cesarskiej Poczty i Telegrafu, (zdjęcie nr 1),
- wsparcie przy pracach konserwatorskich płyty nagrobnej Henryka von Dreske umieszczonej na murze otaczającym kościół parafialny pw. Św. Rocha w Tułowicach (zdjęcie nr 2),
- rewitalizacja XIX-wiecznej kapliczki-dzwonnicy (zdjęcie nr 3).

BURMISTRZA
Andrzej Wesolowski

Zdjęcie nr 1

Zdjęcie nr 2

Zdjęcie nr 3